

De schoolmeesters van Harlingen in de loop der tijden

Latijnse school

Rectoren

Aan Harlingen werd in de jaren 1592 en verder 400 c.g. per jaar toegekend voor de rector en schoolmeesters.^a Ook was er in 1594 reeds een conrector.

Omstreeks 1592 was hier de rector Rombertus Bergamus.^b Op 19 febr. 1604 was Rombartus Suffridus 'rectoer deser stede'.^c Hij woonde in een huis 'in de straat als men na de Franecker poort gaat'. Er werd een huis verkocht dat gebruikt werd door Rombartus Suffridus 'rector op de Hoechstraet'.^d Ook op 15 juli 1607 werd hij genoemd als rector te Harlingen.^e

Op 25 juni 1618 werd dr. Feye Bauesz. Gabbema, conrector te Amsterdam, door de raad en magistraat benoemd als rector. Het traktement bestond uit 500 c.g. en de schoolpenningen, maar 'na olt gebruijk, zonder huysinge, daar hij hem selfs sal moeten versien'.^f Ook op 1 april 1620 was hij rector in de 'Grootte Schole' te Harlingen. Zijn vrouw was Antie Gratinga.^g Hij werd op 17 juli 1621 'gecasseert' wegens ongehoorzaamheid aan de magistraat.^h

Op 19 mei 1621 hebben de burgemeesteren en de raad van de stad Harlingen,

'aenmerckende dat de Schole ende den goeden ordre ende discipline vandien naest enige jaeren grotelijck is vervallen, veroorsaect eensdeels dat d'selve schole in langen tijt met geen schoollarchen ende opsichters nae voorgaende old gebruijk ende gewoonte van andere Steden off Scholen is versorget; ende daaromme geneyght sijnde, dat sulcke verval der schole ten besten en bequamelic gerepareert worde, hebben daaromme met goede deliberatie geautoriseert ende mits desen genomineert de weerdige ende godsalige d'Philippum Danielis Eysheimium ende Regnerum Bogermannum beyde dienaren inden Woorde Godes tot Scholarchen deser Stadsscholen.'

Hun instructie volgt onder dezelfde datum. Allereerst hebben ze het toezicht op de latijnse school, maar ook op de andere:

'Dat oock buyten de groote Schole een seecker getal van bij scholen bij den Magistraat, mit advys vande Scholarchen gestelt of toegelaten sullen worden ende d'selve neffens die Duijtsche meesters inde grote schole met behoorlijcke wetten versorgen. Dat zij oock door desen sullen geautoriseert wesen neffens de Magistraat over het verkiesen ende affsetten vanden Rector ende alle andere meesters te adviseren'.ⁱ

Op 23 aug. 1621 werd Petrus Arcerius, conrector te Dokkum, benoemd als rector te Harlingen, op een traktement van 450 c.g. per jaar. Op 25 febr. 1622 werd Hugo Petri, wonende te Leeuwarden, door de magistraat en predikanten als scholarchen benoemd tot

---

a Ordonnantieboek.

b A. Hallema, artikel over Bogerman, in: Y. Douma, *Uit het verleden en heden van Kollum* (Kollum, 1932), p. 4.

c Harlingen T1, f. 791.

d Harlingen T1, f. 810.

e Quaclap 22.

f Resolutieboek Harlingen, f. 146°.

g Harlingen T3, f. 445.

h Resolutieboek Harlingen.

i Resolutieboek Harlingen.

rector; het salaris was nog steeds 450 c.g.^a

In 1628 werd dr. Martinus Wijbinga benoemd tot rector in Harlingen. Op 17 maart 1632 werd hij hoogleraar rechten aan de Franeker universiteit.^b Op 9 mei 1632 werd hij opgevolgd door dr. Regnerus Neuhusius, zoon van de Leeuwarder rector Edo Neuhusius. Op 28 aug. 1636 trouwde Regnerus Neuhusius te Harlingen met Botje Hoptilla van Leeuwarden. Hij werd in 1638 rector in Alkmaar.

Op 19 nov. 1638 werd Olphardus Henrici Belida, conrector te Harlingen, door de magistraat gekozen als rector.^c Blijkbaar was hij hier in 1626 reeds als burgemeester.^d Het traktement was 450 c.g. In okt. 1639 trouwde dr. Olphardus Henrici Belijda, rector te Harlingen, in Haarlem met Anna Sibbema van Haarlem. Hun zoon Henricus werd op 27 sept. 1640 te Harlingen gedoopt. In 1643 werd zijn traktement met 50 c.g. verhoogd en in mei 1649 nog met 100 c.g. Hun zoons Philippus en Hans zijn hier resp. gedoopt op 5 sept. 1647 en op 7 mei 1654.

Op 30 juli 1649 werd Olfardus Belida tot mede-Vroedschap gekozen. Hiertegen rees protest. De stadhouder besliste dat hij Vroedschap zou blijven; in 1659 was hij dat nog. Blijkbaar is hij tot 1664 mede-Vroedschap gebleven.^e In 1660 en in 1669 werd hij gesuspendeerd (=geschorst) als rector wegens dronkenschap en het niet waarnemen van zijn plichten.^f Conrector H. Sapaeides en sub-rector Nicolaas Jarichides werden in 1660 'geordonneert om des rectors schole' waar te nemen.

Op 3 aug. 1663 besloot de magistraat dat zijn zoon Bouricius Belida, hier gedoopt op 8 mei 1644, in de absentie van zijn vader, diens school en dienst bij provisie zou waarnemen. De 'oude heer zat' toen op het gedemolieerde Blokhuis te Leeuwarden.^g In april 1664 was Olphardus echter weer rector. Hij had in 1662 nog zes kinderen in leven; zijn vrouw Anna Sikkema leefde toen ook nog. In 1662 had hij 23 jaar het rectoraat alhier bediend; daarvoor was hij drie jaar conrector geweest.^h Hij verzocht toen aan stadhouder Willem Frederik dat zijn zoon hem na drie of vier jaar zou mogen opvolgen. Dat verzoek werd toegestaan, maar in 1670 was hij evenwel nog rector.ⁱ

In jan. 1672 zijn te Harlingen ingekomen: dr. Emo Lutius Aaldrichs, jur. Dr. en rector, met Margarita Huber, zijn huisvrouw, van Dokkum. Zij waren hier in sept. 1679 nog. Hun zoons Sacharias en Lutius zijn hier resp. gedoopt op 11 aug. 1672 en in 1676. Lutius werd in 1717 predikant te Harlingen. Dr. Emo Aaldrichs was hier in aug. 1687 nog als rector.^j

In aug. 1690 kwam Isaäcus Valkenaer uit Sneek als de nieuwe rector. In nov. 1692 werd Carolus Andreas Duker, uit Harderwijk, aangesteld als rector te Harlingen.

In nov. 1699 is dr. Cornelius van Thiell, rector, ingekomen van Franeker. In nov. 1709 is zijn vrouw Maria de la Foely, van Amsterdam ingekomen. Op 4 mei 1720 was Cornelius van Thiell nog 'schola Harlingana rector' en op 29 nov. 1721 waren Cornelius van Thijl en Maria

---

a Resolutieboek Harlingen.

b Resolutieboek Harlingen.

c T.A. Romein, *Naamlijst der predikanten [...]* (Leeuwarden 1888), p. 536.

d Resolutieboek Harlingen en Romein, *Naamlijst*, p. 536.

e Resolutieboek Harlingen.

f Stadsresolutien, 22 okt. tot 17 dec. 1660, bk. III, bl. 195°.

g Stadsresolutien, 30 dec. 1663, bk. III, bl. 297°.

h Resolutieboek III, f. 314°, 315.

i Resolutieboek Harlingen.

j Authorisatieboek.

Margareta de Foly echtelieden.^a

De Harlinger predikant ds. Isebrand Eilardus Harkenroth heeft hier jarenlang het rectoraat bekleed. Hij was hier al in 1725 als predikant. Hij was in elk geval in 1731 rector.^b Zijn vrouw heette Anna van Clauwen; hun zoon Eilardus is hier op 8 jan. 1732 gedoopt. Hij was tot ca. 1763 rector en is in 1770 overleden.

Van 1763 tot 1765 was dr. Valentinus Slothouwer, in 1738 geboren te Arnhem, rector te Harlingen. Hij werd vóór 10 maart 1765 rector te Leeuwarden. Zijn vrouw was toen Trijntje Rienstra; zij waren in 1764 getrouwd.

Van 1765 tot 1768 was dr. Jacobus Terpstra, in 1742 geboren te Franeker, rector te Harlingen. In 1768 werd hij rector te Deventer. In datzelfde jaar werd hij opgevolgd door dr. Ynso Bottinga, in 1743 geboren te Leeuwarden. Hij is op 3 maart 1800, oud 56 jaar en 5 maanden, overleden. Zijn opvolger was Petrus de Gavere Greydanus, eerst conrector te Harlingen. Hij bekleedde de functie van rector van 1800 tot zijn dood op 17 dec. 1829. Hij was toen bijna 61 jaar. Hij was geboren te Bolsward en was echtgenoot van Catharina Vellinga. Hij was de zoon van Johannes Greydanus en Johanna de Gavere. Hij was letterenstudent te Franeker en werd op 12 nov. 1792 conrector te Harlingen. Hij weigerde in jan. 1798 de politieke verklaring te tekenen. Het Gerecht sprak toen zijn afzetting uit; hij bleef echter conrector te Harlingen. Op 9 april 1800 werd hij benoemd als rector; op 24 juli 1800 aanvaardde hij deze functie.

In 1838 was Johannes Hendrikus Arnoldus Weijtingh rector te Harlingen. (In dec. 1829 was hij nog conrector te Harlingen.) Hij was hier in 1851 nog als rector. Op 19 maart 1853 is hij overleden. In 1854 was dr. Ch.J. de Lussanet de la Sablonière rector de Harlingen. Eerder was hij leraar aan het gymnasium te Wageningen. De school werd in 1864 overgebracht naar de vroegere *Tusschenschool* op de Wortelhaven. Op 1 okt. 1868 werd de latijnse school te Harlingen opgeheven.

Conrectoren

Op 15 aug. 1597 was Wilhelmus Scharhusen conrector te Harlingen.^c

Op 13 mei 1619 zijn te Harlingen getrouwd: Johannes Aldolfij, conrector te Harlingen, met Jantien Lievis van Workum. Deze Joannes Adolphi Faber is conrector gebleven tot 1635, toen hij tot stadsbode benoemd werd. Het traktement was 300 c.g. en een aandeel in de schoolpenningen. Op 1 dec. 1635 werd Olpharidus Henrici Belida benoemd tot conrector in Harlingen. In 1638 werd hij bevorderd tot rector.^d

Op 24 dec. 1638 koos de magistraat Annius Theodori tot conrector.^e Op 19 mei 1639 werd het huwelijk geproclameerd van Annius Theodori, conrector te Harlingen, en Mayke Ulkedr. uit Leeuwarden. Hij hertrouwde op 25 juni 1648 met Trijntie Jans Silvius van Harlingen en was toen nog conrector. Hun zoon Dirck is hier gedoopt op 19 april 1640, op 11 juni 1643 zoon Ulcke en in jan. 1652 dochter Maeike; toen was hij nog conrector.

---

a Harlingen F10.

b Classis Acta Leeuwarden.

c Harlingen V1.

d Stadsresolutieboek 1662.

e Resolutieboek Harlingen.

Op 28 sept. 1650 was F.P. Womelius conrector in Harlingen.^a In sept. 1653 was sprake van wijlen Womely, in leven 'S.S. Theol. cand. scholae Harlinganae conrectoris'.^b Christianus Heijdelman was hier in nov. 1654 als conrector; zijn vrouw was Lischien Lautenbach. Hun zoons Willem en Anthonius zijn hier resp. gedoopt in nov. 1654 en in april 1656. In sept. 1657 werd Christiaan Heijdelman, conrector te Harlingen, benoemd tot predikant te Hempens.^c

Op 28 sept. 1657 werd Harmannus Sapaëides, S.S. Theol. cand., tot conrector benoemd; hij was het in 1663 nog.^d Zijn vrouw heette Grietje Renemans.^e

Op 20 juli 1664 was het conrectorsambt in Harlingen vacant en werd tot conrector benoemd: Bouricius Belida, zoon van de rector en geboren in 1644. Hij trouwde hier op 10 maart 1667 met Elisabeth Hendriks de Wit, eveneens uit Harlingen. Hij werd in juni 1669 geschorst wegens dronkenschap; in juli 1669 is hij weer in zijn functie hersteld, doch is korte tijd later overleden.^f

In okt. 1669 werd Folkerus Nauta, S.S.M. cand.^g, tot conrector benoemd.^h Zijn vrouw heette Geertje Cornelis. Hun zoons Wijtso en Wijtse Wilhelmus zijn hier resp. gedoopt op 29 nov. 1668 en op 21 maart 1677. Op 1 aug. 1677 was Folquerus Nauta, S.S.M. cand., nog steeds conrector.ⁱ Hij is tot ca. 1680 conrector gebleven.

In jan. 1681 is de nieuwe conrector gekomen: Simon Siboldi Beeltsma uit Franeker.^j Zijn vrouw was Aefke Luytiens Wijngaerden; zij testeerden op 9 aug. 1682. Hij was hier in juni 1694 nog als conrector; evenzo in 1699.^k Op 21 april 1701 was Aeffke Luytiens Wijngaerden weduwe van wijlen de conrector Simon Beeltsma. Op 15 maart 1702 hertrouwde zij met Abraham Jansen Frankendal. Zij testeerden in 1708.

Op 18 sept. 1707 werd te St. Jacobiparochie bevestigd als predikant: Ygo de Baars, S.S.M. cand. en conrector te Harlingen; reeds op 27 sept. 1705 was hij conrector in Harlingen.

Op 29 april 1710 was Tammerus Visser med. doctor en conrector te Harlingen.^l Zijn vrouw was Magdalena Canter.^m

In 1713 was Stephanus Wassenaar conrector te Harlingen.ⁿ Ook in 1718 was hij hier. Op 5 sept. 1720 was hij S.S.M. Theol. cand. en conrector te Harlingen.^o Ook in nov. 1727 en in dec. 1729 was hij hier nog als conrector.

Op 31 mei 1739 trouwde hier conrector Ephraïm de Bergen met Charlotte Sophia Dronrijp, beiden van Harlingen. Op 17 juli 1740 werd hier hun zoon Jacob gedoopt. Ephraïm de Bergen werd in maart 1741 rector te Franeker.

---

a Wonseradeel Y5.

b Franeker Z1.

c Stadsresolutieboek III, bl. 85.

d Stadsresolutieboek III.

e Doopboek.

f Stadsresolutieboek.

g *Sacro Sancti Ministeri cand.* = kandidaat tot de Heilige dienst, d.w.z. beroepbaar als predikant.

h Stadsresolutieboek.

i EEE4, f. 343.

j Lidmatenboek.

k Weesboek.

l West-Dongeradeel D5^b.

m Romein, *Naamlijst*, p. 324.

n Weesboek.

o Hij was getuige bij een testament; EEE7, f. 204.

In jan. 1749 was conrector Schulse in Harlingen.^a In 1752 kwam Johan Paulus Schuler hier als conrector. Hij bekleedde deze functie tot 26 okt. 1792 toen hij, op 71-jarige leeftijd, overleed. Op 12 nov. 1792 werd Petrus Greydanus conrector. Hij was in 1769 geboren te Bolsward en trouwde op 25 mei 1794 met Catharina Vellinga, eveneens uit Harlingen. Zij was een dochter van de zoutzieder Dirk Vellinga en Ytsje S. Tolsma. Petrus Greydanus werd in 1800 rector te Harlingen; Catharina is in 1825 overleden.

Van 1800 tot 1804 was W. Terpstra hier als conrector. Op 5 nov. 1805 zijn te Harlingen getrouwd: Johannes Stroband, conrector van de latijnse school, en Catharina Elisabeth Haas, beiden van Harlingen. Hij bediende de functie van 1804 tot 1811. Hij is op 4 juni 1811 overleden als conrector en waarnemend praeceptor. De rector Greydanus nam in sept. 1811 nog het vacante conrectoraat waar.

Sub-conrectoren of 3^e Latijnse meesters

Behalve de *scholae rectoris* en de *scholae conrectoris* waren er omstreeks 1660 en 1670 ook nog de *scholae tertiae* en de *scholae infirmae*. Deze laatstgenoemde (*infirmae*=lagere) zal wel de gewone Nederduitse school geweest zijn.

Op 19 jan. 1611 was Thymannus Obbonis 'mede-dienaer der schole' te Harlingen.^b Dit is zeker wel de latijnse school geweest. Zijn vrouw was Lijsbet Reijnsdr. Hij werd in 1612 predikant te Kimsverd.^c

In 1635 was er sprake van een rector, een conrector en een ondermeester.^d

In mei 1639 werd het huwelijk geproclameerd van Sijbrandus Wijbinga, S.S.M. cand. en sub-conrector te Harlingen, en Aechtien Minnes van Leeuwarden. Op 11 juni 1639 benoemde de magistraat Franciscus Vomelius als opvolger van Sijbrandus Wijbinga, die toen beroepen was als predikant te Twisk. Het traktement bedroeg 200 c.g. per jaar, evenals een deel van de schoolpenningen. Op 7 aug. 1641 werd Franciscus Vomelius opgevolgd door Rombertus Thaciti.^e Op 14 jan. 1644 trouwde in Harlingen Rombertus Taciti Drost, sub-conrector te Harlingen, met Idke Jans Belijla, beiden van Harlingen. In juli 1669 had Rombertus Taciti Drost, ondermeester in de latijnse school of hypodidasculus, 29 jaar trouw zijn dienst vervuld. Zijn salaris werd toen van 200 c.g. op 240 c.g. gebracht.^f Hij hertrouwde hier op 16 dec. 1674 met Pijttie Rinties uit Harlingen; hij werd toen ook nog *praeceptor scholae Harlingae* genoemd.

Op 2 nov. 1659 werd, op verzoek van de rector Olphardus Belida, aangesteld tot 4^e latijnse meester of sub-conrector: Nicolaus Jarichides Wieringa. Tot die tijd was hij hier 'Meyde-meyster' geweest. De meisjes werden vanaf die tijd gesteld onder de discipline van Hendrik Clasen Hisker.^g In 1669 moest hij de school van de toen geschorste conrector Bouritius Belida waarnemen, naast zijn eigen school. In maart 1671 klaagde hij dat hij geen vergoeding had ontvangen bij de overplaatsing in 1659. Zijn traktement werd toen bepaald op 280 c.g. In 1674 was hij hier nog en op 18 aug. 1676 was mr. Nicolaus Jarichides nog

---

a Gerechtelijke huwelijksaangiften Harlingen.

b Harlingen T2, p .8.

c Harlingen T2, p .492.

d Resolutieboek Harlingen.

e Stadsresolutieboek II, 1637-1652.

f Stadsresolutieboek.

g Stadsresolutieboek III, bl. 170.

steeds sub-rector te Harlingen.^a Hij was hier tot 1695 in functie.^b

In 1698 was Theodorus Posthumus 'hypodidasculus dezer Stede'. In sept. 1698 werd ds. Georgius Monckerus te Schingen benoemd tot curator over Johannes (19 jaar) en Tomas Posthumus (15 jaar). Zij waren de kinderen van Theodorus Posthumus en zijn overleden vrouw Femmettie Monckerus. (Georgius Monckerus was haar broer.)

Op 5 sept. 1720 was Rinsius Nijkerck S.S. Theol. cand. en hypodidasculus te Harlingen.^c

In aug. 1754 was Jarichius Eelcoma praeceptor aan de latijnse school. In april 1755 is hij als lidmaat ingekomen van Pingjum. Zijn vrouw heette Idzarda Murray, afkomstig van Arum. Zij waren in 1754 te Pingjum getrouwd. Hun zoon Gerardus werd op 10 juli 1759 te Harlingen gedoopt. (Deze zoon Gerardus Eelcoma woonde in 1807 te Harlingen met zijn vrouw Aukje Andries.) Op 29 juni 1762 werd hun zoon Hector gedoopt. In 1765/66 was Jarichius Eelcoma hier nog steeds als praeceptor en was Idzarda Murray nog steeds zijn vrouw.

In 1785 was Gerbrandus Bruining praeceptor te Harlingen; hij was hier tot 1787. Hij werd toen opgevolgd door Gerhardus Reinkingk, die in 1796 rector te Leeuwarden werd. Zijn vrouw was Jetske Baukes Eisma.^d

Stads-Nederduitse school

Op 20 jan. 1571 ontving mr. Sijourdt schoolpenningen; evenals op 8 mei 1577.^e

In mei 1602 was Sent Christoffel schoolmeester te Harlingen; zijn vrouw was Trijn Hanesdr. Hij werd ook wel Gerrit Christoffels genoemd.^f

Op 20 jan. 1611 was Thymannus Obbonis 'mede-dienaer der scholen' te Harlingen. Zijn vrouw was Lijsbet Reijnsdr.^g Op 26 jan. 1612 was mr. Thijmen nog als schooldienaer te Harlingen.^h

Op 23 jan. 1613 waren mr. Matthijs Matthijssen en Jantien Jansdr. echtelieden.ⁱ Ook op 21 maart 1613 was Matthijs Matthijssen koster en schoolmeester in Harlingen.^j Hun zoons Matthijs en Jan zijn hier gedoopt op resp. 24 april 1615 en op 22 febr. 1618. Hij was mogelijk afkomstig van Sint Jacobiparochie en is hier tot ca. 1633 koster en schoolmeester geweest. Op 17 juni 1645 was Evert Jansen Matrius mede-schoolmeester van de 'Grote Schole binnen Harlingen'. Hij werd toen bij de magistraat ontboden en moest verklaren de rector Olfardus Belida te erkennen, te respecteren, te eren en te gehoorzamen; evenals diens leerlingen. Matrius weigerde echter deze verklaring te ondertekenen. Hij kreeg enige dagen beraad, doch bleef weigeren. Hij is toen afgezet op 30 juni 1645. Een request aan het Hof mocht niet baten: op 18 nov. 1645 werd vermeld: *nihil actum* ('niets besloten').^k

---

a Weesrekeningen P48 (1671); Testamenten EEE4, f. 304° (1676).

b 110^e *Verslag Handelingen [...] Fries Genootschap* (1938), p. 4.

c Testamenten EEE7, f. 204.

d Zij hadden onenigheid; zie Processtukken Civ., port. 1087, nr. 2.

e Harlingen P1, p. 229, 231, 641.

f Harlingen R2.

g Harlingen T2, f. 89.

h Harlingen T2, f. 154.

i Harlingen T2, f. 270°.

j Doop- en trouwboek.

k Stadsresolutieboek II, 1637-1652.

In 1646 waren hier mr. Claes Jarighs, schoolmeester, en zijn vrouw Rintske Regneris. Later werd hij mr. Nicolaus Jarichius genoemd. Op 26 juli 1646 werden hier hun kinderen Jaerigh en Geertie gedoopt. Op 8 aug. werd 1647 werd zoon Regnerus gedoopt en in 1648 en 1650 werden dochters gedoopt. Op 20 okt. 1651 werd weer een zoon Regnerus gedoopt. Op 27 dec. 1657 werd zoon Frederik gedoopt. In 1659 werd Nicolaus Jarichius latijnse meester alhier.

Op 10 dec. 1667 was Rombertus Drost schoolmeester binnen Harlingen.^a Op 15 mei 1669 was Jan Grandmaison schoolmeester te Harlingen.^b In mei 1668 ontving mr. Frids Pieters schoolpenningen voor een weeskind.^c In 1673 was hij hier nog. Op 22 nov. 1678 nog was Fridts Pijtters schoolmeester en burger binnen Harlingen met Grietie Sickes, zijn huisvrouw.^d Op 1 mei 1673 waren Claas Piekes 'mr. Stadtsschooldienaer' en Yttie Lieuwes, zijn huisvrouw, binnen Harlingen.^e Op 30 juni 1678 zijn te Harlingen getrouwd: Claes Pijekes de Graadt, ingenieur en schooldienaar in Harlingen, en Lijsbet Obbes van Pingjum. Hij was in mei 1684 nog schoolmeester.^f Op 9 febr. 1687 waren Claes Piekes, schoolmeester en 'Landtmeeter', en Lijsbet Obbes echtelieden binnen Harlingen.^g Evenals in mei 1695 en mei 1699.^h

In nov. 1689 werd lidmaat: Hendrik Jetzes, schoolmeester in de Botte Apothekarstraat.ⁱ In aug./sept. 1691 werd Wijbe Ulbes genoemd als schoolmeester.^j (Het is evenwel de vraag of hij deze functie in Harlingen uitoefende, want er was ook een Wijbe Ulbes in Kimsverd in 1673.)

In aug. 1695 werd Frerik Freriks, schoolmeester in de Tipelsteeg, lidmaat.^k In sept. 1699 was Freerk Freerks nog als schoolmeester in Harlingen.^l

Op 21 april 1699 werd lidmaat: Ofke Sjoerds, schoolmeester op de Schritsen. In nov. 1704 werd zijn vrouw Dieuwke Minnes lidmaat. Hij vertrok in 1708 naar Nes (Ameland).

In aug. 1707 kwam mr. Tjeerdt Reiners voor op de Schritsen; het is de vraag of hij ook schoolmeester was. In 1709 en 1713 was mr. Pieter Cornelis (Marnstra) schoolmeester te Harlingen. Ook in nov./dec. 1710 en 1712 was hij als zodanig genoemd.^m Op 5 dec. 1722 was sprake van de weduwe wijlen Pijter Cornelis, in leven schooldienaar te Harlingen.ⁿ

Op 25 jan. 1725 zijn te Harlingen ingekomen: Cornelis Johannes Ekama en Antien Sjoerd Glastra, echtelieden van Kuinre, waar hij schoolmeester en voorzanger was. Hij was geboren in 1696 en op 15 febr. 1722 getrouwd met genoemde Antje, weduwe van wijlen de predikant Jan Engelbert Ardesch. (Deze had van 1671 tot 1712 te Blankenham gestaan.) Zij was een dochter van Sjoerd Lamberts Glastra en Rikjen Hendriks en was vóór 1688 te Kuinre

---

a Hof III17.

b Testamenten EEE5, f. 16°.

c Harlingen P43.

d Harlingen V28, f. 108..

e Harlingen V26, f. 128.

f Weesrekeningen.

g Harlingen V31, f. 140.

h Franeker EE11.

i Lidmatenboek.

j Harlingen T15, f. 362.

k Lidmatenboek.

l Harlingen F7.

m Harlingen T18, f. 129°.

n Harlingen F10.

gedoopt. Cornelis Ekama was op 18 sept. 1724 benoemd tot stads-schoolmeester van Harlingen Hij werd op 25 okt. 1725 beëdigd als 'Stadsschrijf- en rekenmeester'. Hun zoons Sjoerd en Johannes zijn hier resp. gedoopt op 19 jan. 1727 en 18 juni 1730. Op 15 okt. 1731 leefde Antje Glastra nog, maar zij is korte tijd later overleden.^a Hij hertrouwde op 15 nov. 1735 te Harlingen met Antje Dirks van Harlingen. Hun zoons Johannes en Dirk werden hier resp. gedoopt op 8 juli 1738 en 21 febr. 1745. Zijn dochter Rikjen Ecama trouwde hier op 16 april 1746 met Sjoerd Glastra van Blokzijl. Antje Dirks werd in aug. 1748 lidmaat; Cornelis Ekama was toen schoolmeester 'bij de Zoutkeeten'. Hij is in 1762 overleden.

Op 3 mei 1762 werd zijn opvolger als stadsschrijf- en rekenmeester benoemd: Jan Eits Feddema, schoolmeester en organist te St. Annaparochie. In juli 1762 is hij samen met zijn vrouw Wemeltie Brens met attestatie van St. Annaparochie in Harlingen ingekomen. Hij werd ook organist en komt als zodanig tot 1794 voor. Hun zoon Johannes Feddema, te Harlingen gedoopt op 25 jan. 1763, werd later schoolmeester te Tzum. Hun zoons Eit, Dirk en Wijtse zijn hier resp. gedoopt op 19 nov. 1765, 11 jan. 1767 en 2 febr. 1768. Dirk Feddema is hier op 11 nov. 1793 overleden, oud 26 jaar. Meester Jan Feddema is op 28 maart 1794 op 55-jarige leeftijd overleden. Zijn vrouw Wemeltje Brens overleed op 14 nov. 1808, oud 76 jaar; er was toen nog één zoon.

Zijn broer Ype Eits Feddema was eerst procureur-postulant en later 'gesworen clerq en secretaris der municipaliteit' en was ook organist. Hij trouwde te Harlingen op 26 juni 1774 met Wilhelmina Aleida Zeijlstra van Sneek. Hun zoons Eit en Rombartus werden hier geboren op resp. 14 jan. 1775 en op 27 dec. 1779. Begin 1803 is Ype Feddema overleden. Hoofd van de Nederduitsche school te Harlingen was in okt. 1799 Wijtze Feddema, zoon van bovengenoemde Jan Feddema.^b In okt. 1798 werd Wemeltje geboren, dochter van Wijtze Feddema en Ytje Aukes. In jan. 1799 werd te Harlingen een huis aan de Brouwersgracht aldaar verkocht; het huis werd voor f 50,- per jaar gebruikt door de stadsschoolmeester W. Feddema. Ook in 1803 was hij hier als zodanig. Op 19 okt. 1810 werd hun zoon Jan geboren. In 1816 werd een nieuwe Stads-Burgerschool gesticht, met aan het hoofd Anne Sjoerd Fockens, hoofd van de andere school. (Zie verder.)

Andere schoolmeesters

In aug. 1599 was Douwe Rintsjes schoolmeester te Harlingen.^c

In maart 1604 was Cornelis Arnoldi schoolmeester te Harlingen.^d

Op 12 juni 1611 was Jantgien Ottedr. 'schoolmeestersche' te Harlingen.^e

Op 7 april 1630 heeft de magistraat van Harlingen met advies van de gereformeerde gemeente mr. Sioert Eelcken te beroepen tot schooldienaar op een traktement van 220 c.g., plus de schoolpenningen (12 st. per kwartaal). Hij moest de leerlingen Frans en rekenen leren.^f

Kort voor 24 mei 1649 is mr. Nanne Oenes, in leven schoolmeester te Harlingen, overleden.^g

---

a Harlingen T21, f. 96.

b Harlingen V57, f. 100°.

c Ordonnantieboek.

d Ordonnantieboek.

e Harlingen V2, f. 270.

f Resolutieboek Harlingen.

g Harlingen P20 en R11, f. 66.

Op 9 maart 1653 was mr. Martien schoolmeester te Harlingen.^a

In april 1667 was mr. Joris Warnijcke schoolmeester in Harlingen.^b

Op 29 dec. 1638 koos de magistraat Hendrick Jansen, mr. schrijfmeester, mede tot 'ordinair Duytse schoolmr. van de groote schole deser stede'. Het traktement bedroeg 150 c.g. plus de schoolpenningen (per kwartaal: 10 st. van vermogende personen, 6 st. van 'sobere' personen en 0 st. van arme personen).^c Hij kwam in 1651 in het doopboek voor met zijn vrouw Trintie Jans: in dat jaar werd hun zoon Geert gedoopt. In 1669 was sprake van wijlen de schoolmeester Hendrik Jansen.

In dec. 1678 was Hendrik Reiners Gründel schoolmeester te Harlingen.^d

In 1667/1668 ontving de schoolmeester Pieter Jacobs de schoolpenningen voor een weeskind van de luitenant-admiraal Tjerk Hiddes de Vries.^e

In april 1672 werd mr. Gerrit Heijns, schoolmeester aan de Voorstraat, lidmaat. (Het is niet geheel zeker of hij schoolmeester was.) Zijn vrouw Margaretha Harsvelt werd in 1674 lidmaat. Hij was hier in 1679 nog.

In jan. 1681 werd Jan Douwes, schoolmeester in de Voorstraat, lidmaat.^f Op 8 nov. 1682 werd Douwe gedoopt, zoon van mr. Jan Douwes en Anti Ottes Knijf. In jan. 1683 is ingekomen Dieuwke Hendriks, vrouw van mr. Johan Douwes in de Voorstraat. Later trouwde hij blijkbaar voor de derde maal, want in juli 1697 werd Hijlkie Hendriks, vrouw van de schoolmeester Jan Douwes op de Zoutsloot, lidmaat. In dec. 1697 en jan. 1698 waren Jan Douwes, schoolmeester, en Hijlkien Hendriks echtelieden te Harlingen.^g In sept. 1700 waren hier Jan Douwes, burger en schoolmeester, en Hijlckjen Hendriks zijn vrouw; in febr. 1706 waren zij hier nog.^h

Op 31 okt. 1686 zijn te Harlingen getrouwd: mr. Gribbert Gribberts en Rinske Lamberts, beiden van Harlingen. In de lidmatenlijst komt hij in jan. 1687 voor als schoolmeester aan de Voorstraat; op 1 dec. 1687 was hij hier nog als zodanig en op 24 juni 1695 nog steeds.ⁱ

In maart 1693 werd een voogd benoemd voor Trijntie Jochums, in het 15^e jaar, en Abraham Jochums, in het 11^e jaar, nagelaten kinderen van Antie Jochums, bij wijlen Jochum Jochums, schoolmeester 'in egte getogen'.^j In aug. 1684 was er inventarisatie ten huize van Antie Jochums, weduwe van wijlen Jochum Jochums, in leven schoolmeester te Harlingen.^k

In mei/juni 1724 was Ywe Jacobs schoolmeester te Harlingen.^l

In sept. 1705 waren Jan Christoffels schoolmeester en Antie Wijbes Moyman echtelieden binnen Harlingen.^m In sept. 1738 was Antje Mooyman zijn weduwe.ⁿ

In april 1726 werden Jan Wouters Olivier, schooldienaar, en Jaapjen Pieters Sonnema

---

a Harlingen R12.

b Harlingen P48.

c Stadsresolutieboek II, 1637-1652.

d Harlingen P48.

e Harlingen P48.

f Lidmatenboek.

g Harlingen T16, f. 328.

h Harlingen T17, f. 75°.

i Hof EEE6, f. 61.

j Authorisatieboek Harlingen D3.

k Harlingen R28.

l Authorisatieboek O4.

m Harlingen T17.

n Harlingen V42, f. 290.

echteliëden op de Laanen, aangenomen tot lidmaat.

Op 22 febr. 1734 waren Swerus Ruidts Bontekoe, schooldiënaar en Feykjen Lourens echteliëden te Harlingen.^a Op 2 okt. 1736 was hij hier nog.^b

In april 1732 werd als lidmaat aangenomen: Cornelis Edgers, school- en rekenmeester in de steeg bij de Vijverstraat. Hij was in 1730 reëds in Harlingen; toen trouwde hij op 30 april met Geertie Houtes. Op 26 maart 1731 lieten zij hun zoon Edsger dopen. Op 9 jan. 1759 hertrouwde hij met Fokeltje Pijters uit Harlingen. In 1763 kwam hij nog als schoolmeester voor in de Vijverstraat. Op 20 juli 1765 is sprake van wijlen Cornelis Edgers, schoolmeester te Harlingen.^c

In febr. 1734 was Jan Olivier schoolmeester te Harlingen en op 13 jan. 1738 werd hij school- en rekenmeester te Harlingen genoemd.^d In 1740 was hij dat nog.^e In mei 1755 was Jan Olivier mede-vroedschap.^f

In 1747 was Pieter Reins Oosterbaan schoolmeester te Harlingen; samen met zijn vrouw Antie Hanzas.^g

In okt. 1749 was Jan Harmens schoolmeester te Harlingen; eerder, in febr. 1748, was de gerechtelijke huwelijksaangifte.^h Op 26 dec. 1764 was Lijsbeth Johannes weduwe van Jan Harmens, in leven schoolmeester te Harlingen.ⁱ

In de periode mei 1762-mei 1764 was Claas Ydes Wijngaarden schoolmeester binnen Harlingen. Hij kwam hier in 1778 en in 1780 nog voor; hoewel het de vraag is of hij toen ook nog schoolmeester was.

In dec. 1759 was Claas Johannes schoolmeester te Harlingen.^j

In okt. 1775 was Dirk Ecama hier als schoolmeester en in 1792 vervulde Pieter Durks deze functie.^k

Op 31 mei 1735 werd Romke gedoopt, zoon van Cornelis Bajes en Tietje Romkes. In 1724 was een Cornelis Bajens schoolmeester in Dokkum. Misschien was hij dezelfde persoon. Op 15 mei 1774 trouwden te Harlingen: Poppe Jans, schoolmeester aldaar, en Geertje Jans uit Franeker. Op 12 maart 1780 hertrouwde hij met Lijsbeth Abels van Harlingen. Hij was hier in 1810 nog schoolmeester.^l

In febr. 1789 waren mr. Sjoerd Foekens, schoolmeester in Harlingen, en Trijntje Pieters echteliëden. Op 21 febr. 1789 vond er boelgoed plaats 'te hunnen huize'.^m In sept. 1791 was Sjoerd Foekens schoolmeester te Harlingen. Hij was op 26 maart 1747 gedoopt te Oosternijkerk als zoon van de bekende schoolmeester en historieschrijver te Oosternijkerk, Foeke Sjoerds, en Antje Aukes. Van 1768 tot 1776 was Sjoerd Foekens schoolmeester te Jelsum. Hij trouwde in 1770 met Trijntje Pieters de Jong. Zij was op 16 febr. 1747 geboren te

---

a Harlingen V42, f. 76.

b Testamenten EEE7, f. 769°.

c Harlingen T29, f. 112°.

d Civ., port. 789, no. 12.

e Weesboek.

f Authorisatieboek O4.

g Proclamatieboek, p. 185.

h Authorisatieboek.

i Harlingen T31, f. 97°.

j Harlingen T27, f. 250°.

k Harlingen T31, f. 210°; Proclamatieboek.

l Harlingen O10.

m Harlingen V53, f. 120°.

Oudebildtzijl. Hij woonde in 1778 en 1781 te Miedum, waarschijnlijk als boer, want in die plaats was toentertijd geen schoolmeester. Hun kinderen Grietje en Anne zijn te Miedum gedoopt op resp. 13 april 1778 en 9 sept. 1781. Sjoerd Foekens is op 6 okt. 1798 te Harlingen overleden, 'in leven schoolmeester alhier', oud 52 jaar en 7 maanden. Hij liet als weduwe achter Trijntje Pieters de Jong, die op 13 april 1821 te Harlingen is overleden. Hun zoon Foecke Sjoerd Foeckens overleed op 30-jarige leeftijd op 25 juni 1802 te Suriname, alwaar hij chirurgijn-majoor was. Hun andere zoon Anne Sjoerd Foeckens (geboren op 28 juli 1781 te Miedum) was in 1808 ongehuwd, woonde op de Laanen en was organist in de Grote Kerk en sinds 1805 onderwijzer te Harlingen.

Stads-Burgerschool

In 1816 werd in Harlingen een nieuwe school gesticht: de nieuwe Stads-Burgerschool, ingewijd op 23 okt. 1816. Anne Sjoerd Foeckens werd in 1816 aan het hoofd van deze school te Harlingen geplaatst. Hij was de kleinzoon van de bekende Friese geschiedschrijver Foeke Sjoerds. Diens zoon Sjoerd Foeckens (1747-1798) was o.a. te Harlingen onderwijzer geweest (o.a. in sept. 1791). Toen hij overleed was zijn zoon Anne 17 jaar oud. Deze werd toen onderwijzer om voor zijn moeder te kunnen zorgen. In juli 1806 vroeg hij een ondermeester. Op 23 okt. 1816 behaalde hij de 2de rang. Hij is op 25 jan. 1840 op 58-jarige leeftijd overleden en was weduwnaar van Sijbrigje Jans Altena, die begin febr. 1836 overleden was.^a Op 1 juli 1840 werd Steffen Lamberts Brug, 1^e rang, uit Koudum benoemd als hoofd van deze school. Het traktement bedroeg f 300. Zijn vrouw was Cornelia Pieters van der Meulen (in 1842 bijv.). Op 27 mei 1841 werd aanbesteed: het gedeeltelijk afbreken en weer opbouwen van de Stads-Burgerschool op de Wortelhaven. In 1860 werd door de gemeente voor de Burgerschool een geschikt pand in de Hoogstraat aangekocht. Sedert 9 jan. 1861 werd daar onderwijs gegeven. S.L. Brug ging op 1 jan. 1861 met pensioen en werd toen opgevolgd door Gijsbertus Arnoldus van Hemert, 2^e rang. Deze was hoofd van een bijzondere school van de 2^e klasse alhier, die toen werd opgeheven. (Zie verder.) In 1864 werd besloten de Stads-Burgerschool te splitsen in een 1^e Burgerschool voor jongens en een 2^e Burgerschool voor meisjes (zie verder). De Burgerschool voor jongens werd ondergebracht aan de Zuiderhaven, waarin in 1865 ook de HBS gevestigd werd. G.A. van Hemert bleef hoofd van deze school, die sedert 1877 de 1^e Gemeenteschool (MULO, met de vakken a-i, k en o) genoemd werd. De heer Van Hemert verkreeg op 1 okt. 1898 eervol ontslag. Op 20 maart 1899 kwam zijn opvolger: Hessel van Dijk, onderwijzer te Deventer. (Het onderwijs omvatte de vakken a-j, l, q en s.) De school werd bij raadsbesluit van 13 juni 1900 tegelijk met de meisjesschool opgeheven. Er werd toen een nieuwe 1^e Gemeenteschool voor jongens en meisjes ingericht in de opgeheven meisjesschool. De heer Hessel van Dijk werd aan het hoofd van deze school geplaatst.

1^e Gemeenteschool

De nieuwe 1^e Gemeenteschool voor jongens en meisjes voor MULO werd opgericht na de opheffing van de meisjesschool en van de oude 1^e Gemeente-jongensschool. Deze school

---

a Levensbeschrijving Anne Sjoerd Foeckens in de *Nieuwe Bijdragen* van 1840.

werd op 13 aug. 1900 gevestigd aan de Simon Stijlstraat met Hessel van Dijk als hoofd. Op 1 sept. 1908 werd hem eervol ontslag verleend en werd hij hoofd van de Rijksleerschool te Nijmegen. Op 21 sept. 1908 werd hij als hoofd opgevolgd door Th. de Groot, geboren te St. Annaparochie en 1^e onderwijzer aan deze school. Deze is in 1910 overleden.

Op 15 aug. 1910 werd M.H. Rodenburg, die sedert 1 febr. 1910 1^e onderwijzer aan deze school was, benoemd als hoofd. In 1924 werd deze school in het gebouw van de 4^e Gemeenteschool aan de Nieuweweg overgebracht. In 1926 werd deze school tot een gewone 7^e klas-school teruggebracht. De 7^e klas bereidde voor op het Middelbaar onderwijs. Sedert 1929 werd het School A aan de Nieuweweg genoemd. Op 1 mei 1937 ging M.H. Rodenburg met pensioen.

Op 1 mei 1937 werd Jac. van Drooge, van School C, benoemd als hoofd van deze school. In 1939 werd hij tevens directeur van de Binnenvaartschool alhier. Op 1 aug. 1953 ging hij met pensioen en werd opgevolgd door D. Reintsema, onderwijzer te Harlingen. Vanaf dat jaar werd School A de Jan Ligthartschool genoemd. Voor School A en de VGLO-school werd op 10 maart 1954 een nieuwe school geopend in Plan Zuid.

Stads-Tusschenschool

In 1826 werd te Harlingen een 1^e Stads-Tusschenschool gesticht. Op 12 juni 1826 werd Geert Haveman, 2^e rang en ondermeester te Nieuwe Pekela, aangesteld als hoofd. Na eerst zes weken geschorst te zijn geweest, verkreeg hij op 1 jan. 1853 ontslag.

Op 4 april 1853 werd hij opgevolgd door Jan Frederik Jansen, 2^e rang, geboren op 28 juni 1827 en hulponderwijzer te Monster. De school telde toen 150 leerlingen. Het traktement bedroeg f 300 van de stad en f 100 voor vuur en licht en gratis aan de leerlingen te verstrekken leermiddelen, plus de schoolpenningen (5 cent per week voor de dagschool en 10 cent per week voor de avondschoon). De stad betaalde de ondermeester. Hij trouwde op 10 juli 1853 met Wilhelmina Antonia Steinmetz. Hij schreef *Tijdstafel der Geschiedenis van Noord-Nederland* en (in 1860) *Beroemde Nederlanders; Leesboek voor de Lagere School*. Hij werd in 1854 overgeplaatst naar de toen geopende nieuwe 2^e tusschenschool.

Op 11 juni 1854 werd hij opgevolgd door Hendrik Koster, 2^e rang en hulponderwijzer te Sneek. Hij schreef een leesboekje voor de school; 7 deeltjes voor het aanvankelijk lezen en *Practisch Leerboek voor de Zangkunst*. In 1856 werd voor deze inrichting een nieuwe school voor 300 leerlingen gesticht achter de Grote Kerk bij de Hofstraat, in gebruik genomen op 22 sept. 1856. (Het oude gebouw aan de Lanen werd afgestaan aan de Zeevaartschool, tot het in 1884 werd afgebroken.) De school was een school voor gewoon lager onderwijs (vakken a-i). In 1877 werd de naam veranderd in de 3^e Gemeenteschool. Op 14 maart 1880 is Hendrik Koster overleden.

Op 16 juni 1880 werd Sipke van Urk, onderwijzer te Zwolle, benoemd als hoofd van deze school. Het onderwijs omvatte in 1898 nog de vakken a-k en q. In 1903 werd aan deze school voorlopig, met ingang van 1 sept. 1904 definitief, een schippersklasse verbonden (ook vak s). De school stond sedert 1909 aan de Romastraat. De heer S. van Urk is vóór juli 1909 overleden. Hij werd in dat jaar opgevolgd door K. Kiestra. Deze verkreeg op 1 maart 1929 eervol ontslag, omdat hij met pensioen ging.

In 1929 werd de 3^e Gemeenteschool overgebracht naar de ontruimde 2^e Gemeenteschool aan het Kerkplein. Het gebouw van de 3^e Gemeenteschool aan de Romastraat werd toen

niet langer gebruikt. De school telde 6 klassen en werd sedert 1929 School C genoemd. Als hoofd werd in 1929 Y. Visser van Gorredijk aangesteld. Hij werd in 1930 benoemd tot hoofd van een school te Amsterdam. Op 1 aug. 1930 werd hij opgevolgd door J. van Drooge, sedert 1915 onderwijzer te Sneek en eerder te Surhuisterveen. Op 1 mei 1937 werd hij overgeplaatst naar School A. Zijn opvolger was H.J. Kraay, onderwijzer te Winschoten. Op 1 april 1950 werd hij hoofd van een school te Meppel. In dat jaar werd hij opgevolgd door R. Reintsema, onderwijzer aan deze school.

In 1953 werd F. Nieuwenhuis, uit Marknesse, benoemd als hoofd van deze school. Op dat moment werd de naam van deze School C gewijzigd in Klaas de Vries-school.

2^e Tusschenschool

In 1854 werd in Harlingen een tweede tussenschool opgericht op de Wortelhaven. Op 11 juni 1854 werd Jan Frederik Jansen, 2^e rang en van de 1^e tussenschool, benoemd als hoofd van deze school. In 1861 werd dit een school voor MULO. In 1863 kreeg deze tweede tussenschool een nieuw gebouw. Het oude gebouw op de Wortelhaven werd latijnse school, met op de benedenverdieping de bewaarschool. Sedert 1866 werd deze school de 2^e Burgerschool genoemd en in 1877 kreeg het de naam 2^e Gemeenteschool (MULO, vakken a-i en o). J.F. Jansen herdacht op 4 april 1878 zijn 25-jarig jubileum. Zijn collega's schonken hem een zilveren inktstel.^a De Normalschool werd ook in het gebouw gevestigd. Van 1 april 1879 tot 1 sept. 1898 was J.F. Jansen tevens directeur der Normaallessen. Op 1 april 1893 verkreeg hij eervol ontslag als hoofd van de 2^e Gemeenteschool. Hij is op 3 febr. 1907 te Harlingen overleden.

Op 20 mei 1893 werd W. de Vries jr., onderwijzer aan Gemeenteschool no. 1, benoemd als hoofd van deze school. In 1898 omvatte het onderwijs op deze school de vakken a-l, q en s. In 1911 werd vak l afgeschaft. De school stond aan het Kerkplein. W. de Vries kreeg op 1 mei 1907 eervol ontslag, vanwege zijn pensionering.

Op 31 okt. 1907 werd O. Nieuwenhuis uit Munnekezijl benoemd als hoofd van deze school. Hij vertrok op 1 mei 1917 naar Leeuwarden. Op 1 juni 1917 kwam zijn opvolger: Harmen de Jong, van Gemeenteschool 4. Hij verkreeg op 1 sept. 1927 eervol ontslag en is op 12 nov. 1935 op 64-jarige leeftijd te Harlingen overleden. In 1928 werd F. de Boer aangesteld als hoofd. In dat jaar werd voor deze inrichting een nieuwe school gebouwd aan de Midlumerlaan, die op 7 jan. 1929 in gebruik werd genomen. Het was een school met 7 klassen en werd sindsdien School B genoemd. F. de Boer vertrok op 1 juli 1936 naar School 2 te Leeuwarden. Op 1 dec. 1936 werd hij opgevolgd door E. van der Zee, uit Lekkum. Deze werd in 1948 ook hoofd van de ULO-school (eerst ook nog van de gewone lagere school); in 1954 was hij daar nog als hoofd.

Op 1 april 1951 werd H. Scheffer van Wommels benoemd als hoofd van School B. Eind 1953 vertrok hij naar Menaldum. In 1953 kwam R. Kingma, van St. Jacobiparochie (Oosthoek), als hoofd van deze school, die sindsdien de Theo Thijssenschool werd genoemd.

ULO-school

In aug. 1948 werd aan School B een ULO-school verbonden (geopend op 24 aug.), waarvan

---

a Gemeentemuseum Harlingen.

E. van der Zee hoofd werd. De school voor VGLO (kopschool) werd verplaatst naar School A.

Kopschool (VGLO)

Op 1 juni 1943 is te Harlingen een zogenaamde kopschool voor leerlingen van het 7^e en 8^e leerjaar geopend. De school was ondergebracht in School A. Men benoemde toen G.J. Dunant, onderwijzer aan School B, als hoofd. In 1950 werd hij opgevolgd door A. Dijkstra. De oude (van 1882 daterende) School A werd toen afgestaan aan de werf "Welgelegen" en een nieuw schoolcomplex met 10 klassen werd in Plan Zuid gebouwd voor f 250.000. De school werd de Jan Ligthartschool genoemd en werd op 10 maart 1954 in gebruik genomen. Het hoofd van de VGLO-school A. Dijkstra werd in 1954 hoofd van een opleidingsschool te Zwolle. Op 1 jan. 1955 kwam zijn opvolger: F. van der Sluis, uit Arum.

Openbare Nederduitse en Fransche school voor meisjes

In 1846 werd in Harlingen een openbare Nederduitse en Franse school voor meisjes opgericht. Op 1 okt. 1846 trad mej. Johanna Gijswijt, gouvernante te Vught, aan als hoofd. Het traktement bestond uit f 300 en de schoolpenningen (f 24 à f 32 per leerling; er waren ca. 20 leerlingen). De school werd een school voor MULO en werd in 1864 overgebracht naar de ontruimde tussenschool en in 1865 naar de ontruimde middelbare school. Op 1 jan. 1868 verkreeg mej. Gijswijt eervol ontslag.

Op 1 maart 1868 werd zij opgevolgd door mej. Henriëtte Hering, 1^e onderwijzeres te Alkmaar. De school werd sinds 1877 de 1^e Meisjesschool genoemd; het was een school voor MULO (vakken a-i, k, o en p).

In 1881 werd de 2^e Meisjesschool (zie hierna) met deze school gecombineerd tot een MULO-meisjesschool. Aan het hoofd bleef mej. Hering, met mej. C. van Belkum als mede-directrice. In 1885 werd een nieuwe meisjesschool gesticht op het terrein van de Uitgebreide Zeevaartschool. Mej. Hering verkreeg op 1 nov. 1890 eervol ontslag. Op die dag werd zij voorlopig opgevolgd door mej. C. van Belkum, die op 1 maart 1891 een vaste aanstelling kreeg. In 1898 omvatte het onderwijs de vakken a-q, s, t. Bij raadsbesluit van 13 juni 1900 is deze school in dat jaar opgeheven. Mej. Catharina van Belkum verkreeg bij raadsbesluit van 9 juni 1900 eervol ontslag.

2^e Openbare Meisjesschool

In 1866 werd een 2^e openbare meisjesschool geopend voor gewoon lager onderwijs. Dit was de tweede helft van de in 1864 gesplitste Stads-Burgerschool (zie hiervoor). Op 1 mei 1866 werd mej. A.C.F. van Os uit Den Helder aangesteld als hoofd van deze school. Op 12 sept. 1868 verkreeg zij eervol ontslag en vertrok naar Barneveld. Zij werd toen opgevolgd door Mej. E.C. Tak uit Zutphen, die in 1872 weer vertrok. Op 15 maart 1873 werd mej. Catharina van Belkum uit Dordrecht benoemd als hoofd.

In 1881 werd deze school gecombineerd met bovenstaande 1^e meisjesschool. Mej. van Belkum werd mede aan die school verbonden als mede-directrice. Tot 1885 bleef deze afdeling echter in het oude gebouw gevestigd. De twee meisjesscholen, toen beide ontruimd, kregen een nieuwe bestemming: die in de Hoogstraat werd excercitieplaats voor

de schutters, die in de Voorstraat werd muziekschool.

Weeshuisschool

In 1667 (of eind 1666) stierf de schoolmeester van het weeshuis te Harlingen: Harmen Ritskes. Op 14 april 1637 waren te Harlingen getrouwd: Harmen Ritskes van Sint Annaparochie en Griet Sickes van Harlingen. Het is niet zeker of hij toen al schoolmeester in het weeshuis was. Het traktement als schoolmeester van het weeshuis was f 200; daarvoor moest hij tevens avondschool houden.^a

OP 25 maart 1667 werd tot zijn opvolger benoemd: Pijtter Jacobs de Rooda, koster en voorzanger van de Westerkerk. Hij moest ook avondschool houden. Hij bedankte echter en werd in 1669 stadsroeper. Op 15 april 1667 werd toen Sipke Zijbesz. benoemd; het traktement werd van f 150 tot f 200 verhoogd.^b

In aug. 1692 is mr. Gerrijt Steensma van Sneek ingekomen als lidmaat. Op 4 dec. 1695 werd hier Foeke gedoopt, zoon van mr. Gerrijt Hendriks en Baukien Fokes. Op 13 april 1704 werd Gerrardus Henrici Steensma, 'gewesen schoolmeester' in het gereformeerde weeshuis te Harlingen, bevestigd als predikant van Oudega (Sm.).^c

In de periode 1699-1700 was Jan van Swieten schoolmeester in Harlingen.^d In dec. 1706 was Jan van Swieten schoolmeester in het weeshuis te Harlingen.^e Op 1 okt. 1707 was hij hier nog, met zijn vrouw Elisabeth de Maber.^f

In maart 1723 was Jan Heyns schoolmeester in het Stadsweeshuis te Harlingen. Zijn vrouw was Berber Steffens. Hun zoons Hein en Steffen werden hier gedoopt op resp. 28 mei 1724 en 29 mei 1732. Op 30 sept. 1733 was hij hier ook; hij was toen tevens winkelier.^g Ook in 1739 werd hij genoemd en evenzo in 1748.^h In sept. 1752 kocht hij een 'kamer' in Harlingen.ⁱ Op 1 juli 1741 was Sijske Hessels, vrouw van Jan Heyns, schoolmeesterkleermaker in het weeshuis te Harlingen, 44 jaar oud.^j In april 1754 was hij hier nog als schoolmeester.^k

In juli 1796 was de positie van schoolmeester in het weeshuis vacant:

Alzoo de posten van schoolmeester in het Stads Weeshuis en voorsanger in de Westerkerk, aan welke laatste post de bediening v/h koster-ampt mede verknogt is, zijn koomen te vaceren en den Gerechte des voorsz. stad Harlingen heeft goedgevonden deze posten bij elkaar te voegen op een jaarl. tract. van 300 car. gl. buiten de emolumenten; worden bij deze alle Vaderlandslievende Perzoonen hiertoe geneegen en bekwaam zijnde, uitgenodigd om zich op Zat. 16 July 1796 op den Raadhuize aldaar te sisteren om proeven

---

a Resolutieboek Harlingen.

b Resolutieboek Harlingen.

c Romein, *Naamlijst*, p. 153.

d Weesboek.

e Harlingen P60.

f Harlingen T18, f. 29°.

g Harlingen T21, f. 243°.

h G.H. van Borssum Waalkes en F.J.J. van Eysinga (ed.), *Een dagverhaal van Jhr. Johan Vegelin van Claerbergen omtrent de troebelen van het jaar 1748*, [S.l., 1899], p. 216.

i Harlingen Proclamatieboek.

j Processtukken Crim., port. 111.

k Harlingen T26, f. 149.

van hunne bekwaamheid in het Leezen, Schrijven, Reekenen en Psalmzingen te geeven. Zullende de sollicitanten moeten zijn voorzien van valide attestatien van hun goed en zedelijk gedrag.^a

In juli 1798 woonde S.S. Teijema te Harlingen en in 1798 waren Suffridus Teijema en Martha Isaacs echtelieden te Harlingen. Op 5 aug. 1800 was Suffridus Teijema, schoolmeester in het Stadsweeshuis te Harlingen, 25 jaar oud.^b In 1803 deed Sjoerd Teijema afstand van die post. Toch werd Sjoerd Sietses Teijema in 1805 en op 30 jan. 1806 nog aangeduid als schooldienaar te Harlingen, waarschijnlijk was hij toen aan een particuliere school verbonden.^c

In 1794 was Jan Sijbrens schoolmeester in het Stadsweeshuis.^d In juli 1798 was hij in Harlingen curator over een boedel.^e In 1803 was hier ene Jan Siebrens Reidmaker; het is niet zeker of dat dezelfde persoon was. In 1806 was dit een bijzondere school van de 1^e rang. In 1807 was Andries S. van der Hoek, 2^e rang, schoolmeester in het weeshuis. Het traktement bedroeg f 600, waarvan de schoolmeester evenwel een ondermeester moest houden. Hij werd bij resolutie van de minister van 26 febr. 1824 ontslagen wegens onzedelijkheid en zijn akte van toelating werd ingetrokken.

Op 1 okt. 1824 werd Mense Johannes Ringers, geboren in 1800 en 2^e rang uit Jutrijp, benoemd als schoolmeester. Deze school werd sindsdien de Stadsarmschool genoemd. De weeshuisschool bestond ook nog; beide scholen hadden hetzelfde personeel en waren in hetzelfde gebouw gehuisvest. Op 4 dec. 1840 werd een nieuw schoolgebouw ingewijd. Mense Ringers is op 25 jan. 1855 overleden; zijn weduwe was M.R. Atsma.

Op 1 juni 1855 werd Evert Zuidema, 2^e rang, die reeds de school provisioneel waarnam, benoemd als hoofdonderwijzer aan de Armen- en Weeshuisscholen. Er werd hier gewoon lager onderwijs gegeven. Op 1 okt. 1872 kreeg de heer E. Zuidema eervol ontslag.

Op 1 maart 1873 werd hij opgevolgd door Jan Besseling uit Tinalinge (Gr.). De Weeshuisschool was toen eigenlijk alleen een herhalingschool voor de wezen, die 's avonds werd gehouden. Het onderwijs werd toen nog steeds kosteloos verzorgd door het personeel van de armschool.

Vanaf 1877 werd deze school de 4^e Gemeenteschool genoemd. Voor deze inrichting werd in 1883 een nieuwe school gebouwd aan de Nieuweweg, achter de werf "Welgelegen". In okt. 1883 werd het gebouw in gebruik genomen. De oude school werd sindsdien in bruikleen gegeven aan de School voor Wis- en Zeevaarkunde. In 1898 omvatte het onderwijs aan deze school de vakken a-k. De heer Besseling is vóór juni 1909 overleden.

In 1909 werd hij opgevolgd door H. de Jong uit Britsum. Deze werd op 1 juni 1917 overgeplaatst naar School 2. Zijn opvolger werd toen K. Rodenhuis, onderwijzer aan School 3. Deze verkreeg in 1924 eervol ontslag. De school werd toen overgeplaatst naar Gemeenteschool 1 aan de Simon Stijlstraat. Op 20 april 1925 werd H. Friezenberg, onderwijzer te Harlingen, aangesteld als hoofd. Deze school werd aan het einde van het cursusjaar in 1926 opgeheven. Het schoolgebouw aan de Simon Stijlstraat werd nadien

---

a *Leeuwarder Courant* 9 juli 1796.

b Harlingen D7.

c Harlingen V58, f. 112°.

d Harlingen O8.

e *Leeuwarder Courant*.

bestemd voor de Vakschool voor meisjes.

Bijzondere scholen van de 2^e rang

Franse scholen

Op 9 sept. 1778 waren Antony Pieter Witzen, Franse kostschoolhouder, en Lolkien Sjordema echtelieden te Harlingen.^a

Op 1 juni 1809 vestigde Andries van Steenderen, 2^e rang, een Franse school op de Schritsen te Harlingen.^b Hij noemde zich in 1812 kostschoolhouder te Harlingen. Zijn akte is ingetrokken bij beschikking van de minister van 11 nov. 1825, doch is weer van kracht verklaard bij ministerieel besluit van 12 okt. 1833. Hij vierde op 28 apr. 1859 zijn 50-jarig jubileum als onderwijzer te Harlingen. Op 13 nov. 1861 is hij te Harlingen overleden.

Omstreeks mei 1802 werd te Harlingen een Franse school opgericht.^c Later dat jaar vroeg de directeur van de school, Pierre Louis Blocqueville, die van Franse afkomst was, kostleerlingen.^d Op 14 juli 1804 was het openbaar examen van leerlingen van de 'Stads-Fransche, Engelsche en Hoogduitsche kostschool' van de directeur Blocqueville.^e Ook in okt. 1807 was hij hier nog, maar in 1808 deed hij afstand van zijn functie.^f Daarna was A. ter Wocht, 2^e rang, schoolonderwijzer aan deze school te Harlingen. Hij is op 27 dec. 1825 overleden, oud bijna 44 jaar, na een 19-jarige echtvereniging met E. Bakker.

Fransche school voor Juffrouwen

In 1810 werd in Harlingen een Franse school voor juffrouwen gevestigd, met als hoofd mej. F. Herbich. Zij was op 20 mei 1781 te Leeuwarden geboren als dochter van de luitenant-kolonel Johan Georg Herbig uit Kassel en mej. Fetje van der Meulen.^g Zij was tot 1835 in functie, toen zij een verzwakking aan haar gezicht kreeg. Op 5 juli 1857 is zij blind en arm overleden.

Particuliere scholen

In 1791 was Joost Rinia Gonggrijp hoofd van een school. Hij herdacht in 1841 zijn 50-jarige vervulling van de post als 'onderwijzer der jeugd' te Harlingen. Op 4 maart 1842 was hij 50 jaar gehuwd met Berber Smidt.

In febr. 1793 werd aangekondigd dat mr. J.J. Negrin onderwijs zou gaan geven in Frans,

---

a Harlingen V50, f. 31.

b *Leeuwarder Courant* 23 juni 1809.

c *Leeuwarder Courant* 22 mei 1802.

d *Leeuwarder Courant* 22 okt. 1803.

e *Leeuwarder Courant* 28 juli 1804.

f Harlingen V58 f. 184.

g *Leeuwarder Courant* 21 juli 1857.

Engels, Italiaans en geografie.^a

In maart 1821 was S.S. Teijema onderwijzer te Harlingen. Op 6 okt. 1822 ging S.S. Teijema, onderwijzer, in ondertrouw met J.J. Geucker te Harlingen. In aug. 1826 was hij hier nog.

In 1850 werd een bijzondere school van de 2^e klas opgericht. Op 2 sept. 1850 trad Gijsbertus Arnoldus van Hemert, 2^e rang, aan als hoofd van deze school. In 1860 werd hij (zie eerder) benoemd tot hoofd van de Burgerschool in Harlingen, waardoor deze bijzondere school 2^e klasse werd opgeheven met ingang van eind dec. 1860. De leerlingen gingen met hun onderwijzer over naar de Burgerschool.

Op 19 mei 1859 werd tot onderwijzer aan de School voor Wis- en Zeevaartkunde in Harlingen benoemd: A.A. Sissingh van Delfzijl. Hiermee werd in de vacature voorzien van A. van Slee, die naar Amsterdam was vertrokken.

Middelbare school

Bij besluit van de raad van 22 sept. 1823 werd een school opgericht waarin Frans, Engels en Hoogduits onderwezen werden, benevens geschiedenis, aardrijkskunde, algebra en meetkunde. Het traktement bedroeg f 500 en de schoolpenningen (f 35 per jaar voor dag- en avondschoon, f 30 voor dagschoon alleen en f 25 voor avondschoon alleen). Deze middelbare school voor jongens was een school voor MULO en werd geopend op 12 juli 1824, met als hoofdonderwijzer Daniël Sebes. Zijn vrouw heette Jacoba Suzanna Bloem. Op 1 juli 1859 ging hij met pensioen. Daarna werd het leerplan uitgebreid.

In nov. 1859 kwam er een nieuw schoolgebouw en werd Paulus Johannes Alberts benoemd als hoofd. Als mede-docent werd toen ook Marinus Gerardus de Jongh, 2^e rang, benoemd en in 1862 kwam ook nog M.O. Veenstra als mede-docent. De jongelieden die toelating wensten tot deze school, moesten een examen afleggen, ten bewijze dat ze voldoende lager onderwijs hadden genoten. P. Alberts hield ook kostleerlingen.

Deze school viel sedert 1863 onder de wet op het middelbaar onderwijs^b en werd de voorloper van de HBS. Hiervoor werd eind 1864 een groot gebouw, het zogenaamde Collegie, op de Zuiderhaven aangekocht, waarin behalve de HBS ook de 1^e Burgerschool (voor MULO) werd ondergebracht.

De middelbare school werd op 1 aug. 1865 opgeheven en de leraren P.J. Alberts, M.G. de Jongh en M.O. Veenstra werden eervol ontslagen. Op 1 sept. 1865 werd een HBS met 4-jarige cursus geopend. P.J. Alberts werd directeur (tot 1901) en M.G. de Jongh werd leraar in de wis- en natuurkunde (tot ca. 1900). Ook werd op 1 sept. 1865 een Burger-Avondschoon geopend. In 1882 werd de cursus veranderd in een 3-jarige HBS.

Schippersschool/5^e Gemeenteschool

In 1919 werd een 5^e Gemeenteschool gesticht en wel een schippersschool in de voormalige Zeevaartschoon. (Tot dan toe was er aan de Gemeenteschoon 3 een schippersafdeling

---

a Advertentie *Leeuwarder Courant* 16 febr. 1793.

b *Staatsblad* no. 50, 2 mei 1863.

verbonden.) Als hoofd werd toen S. Wielenga benoemd.

In 1929 was deze school (toen Gemeenteschool D genoemd) gevestigd aan Kerkpoortstraat 7. In 1934 werd A. Kooyman, wachtgelder te Rotterdam, aangesteld als hoofd van deze school. In het voorjaar van 1938 werd hij hoofd van de schippersschool te Groningen. In dat jaar werd hij opgevolgd door J.K. Bakker, onderwijzer aan School B alhier. Deze vertrok op 1 okt. 1942 naar Groningen. In 1943 werd M. van de Kamp, hoofd van een school te Smilde, benoemd als hoofd van deze school. In de loop van 1954 werd deze School D (Schippersschool) opgeheven en M. van de Kamp kreeg eervol ontslag.^a

Bijzonder onderwijs

Gereformeerd

Op 18 mei 1857 werd de bouw van een christelijke school in Harlingen aanbesteed en aangenomen door Y. Jager alhier voor f 2.986, nadat de vergunning van de autoriteiten was verkregen. Op 1 okt. 1857 werd hier de eerste christelijke school van Harlingen (en ook van Friesland) geopend. Het was een particuliere, bijzondere school 1^e klas, op gereformeerde grondslag. Als hoofd werd toen Arend Storm Gz., 2^e rang en uit Alkmaar, benoemd. In 1874 vertrok hij naar Amsterdam. De school stond aan de Gedempte Korte Zoutsloot en ging uit van de chr. gereformeerde gemeente. Het was een school voor gewoon lager onderwijs (vakken a-i en k).

Op 1 nov. 1874 werd Adam Cornelis Willem Scheffer uit Nieuwe Pekela benoemd als hoofd van deze school. Hij was op 19 okt. 1841 te Deventer geboren. In 1860 was hij onderwijzer te Bedum, daarna te Kampen en in 1866 werd hij hoofd van de christelijke school te Nieuwe Pekela. Hij schreef met anderen een serie rekenboekjes. In 1897 kwam de school in handen van de *Vereeniging voor Gereformeerd Lager Onderwijs en MULO*. Korte tijd daarna werd er ook MULO (Frans) gegeven. A.C.W. Scheffer overleed plotseling op 26 mei 1904, toen hij een vergadering van onderwijzers leidde.^b

In 1904 werd H. Assink benoemd als hoofd van deze school. Hij kreeg op 1 okt. 1918 eervol ontslag, wegens zijn benoeming tot leraar aan de Rietvlechtschool te Noordwolde. Op 1 jan. 1919 werd hij opgevolgd door J. Klokman van Surhuisterveen. Het was toen een school voor gereformeerd lager onderwijs (vakken a-i, l; korte tijd later a-k). Hij ging op 1 nov. 1934 met pensioen en is op 20 okt. 1939 te Zeist overleden, bijna 69 jaar oud.

Op 1 febr. 1935 werd K. Gerber uit Boksum hoofd van deze school. In 1945 was Jac. Spoelman waarnemend hoofd, totdat hij in dec. 1945 benoemd werd tot onderwijzer aan de ULO te Delfzijl. In 1946 werd F. Laverman aangesteld als hoofd van deze school in Harlingen.

Christelijke ULO school (Wilhelminaschool)

In 1923 stichtte de *Vereeniging tot oprichting en instandhouding van een christelijke school voor ULO* een afzonderlijke school voor ULO. Aan het hoofd van deze ULO school met drie klassen werd op 1 okt. 1923 P. Nauta benoemd. De school heette de Koningin

---

a Raadsvergadering sept. 1954.

b Zijn levensloop is in het *Friesch Kerkblad* (1940) verschenen.

Wilhelminaschool en werd ondergebracht in de door de gemeente gehuurde oude RK-school aan het schoolplein bij de Lanen; in 1923 aangekocht.

Vanaf 2 dec. 1935 werd de school gevestigd in het gebouw van de opgeheven Zeevaartschool. P. Nauta herdacht op 1 mei 1947 zijn 40-jarig jubileum bij het christelijk onderwijs. Op 1 sept. 1953 ging hij met pensioen. In dat jaar werd hij opgevolgd door J. van Liere uit Hoofddorp.

Rooms-Katholieke scholen

RK-meisjesschool

De eerste Rooms-Katholieke school in Harlingen was de RK-meisjesschool, die in 1868 werd geopend met als hoofd mej. W.J. Holterman. In 1873, toen het inmiddels een MULO school was geworden, werd mej. Antonia Maria van Look hoofd van deze school. In 1879 werd zij opgevolgd door mej. Anna Margaretha Hogema. In 1881 werd mej. J.M. Boers benoemd als hoofd. De school ging toen uit van het St. Lucia-gesticht te Rotterdam. Het onderwijs omvatte in 1898 de vakken a-i, k, l, q, t. Na 1909 werd het een school voor gewoon lager onderwijs (a-k). De school, ook wel de St. Annaschool genoemd, stond aan de Hofstraat. Mej. J.M. Boers verkreeg op 1 sept. 1916 eervol ontslag. Zij werd toen opgevolgd door mej. M.E. de Winter, die in 1925 naar Leeuwarden vertrok. In dec. 1924 was mej. C.J. Dopheide aangesteld als hoofd van deze school. In 1950 was zij hier nog.

RK-Jongensschool

In sept. 1869 werd een bijzondere RK-school, alleen voor jongens, geopend met als hoofd Johannes Hendricus Reinier van der Putten. Het was een school voor MULO (vakken a-i en k). Hij vertrok op 29 nov. 1886 naar Den Haag. In 1887 werd hij opgevolgd door J.A. Köster, die in 1894 weer vertrok. In dat jaar werd deze opgevolgd door Bernardus Stephanus Dicker, die in 1898 vertrokken is. Hij was later hoofd van de St. Willebrordusschool te Groningen. Op 1 jan. 1934 ging hij met pensioen.

In 1898 werd S. Hornstra hoofd van deze school in Harlingen. De school stond aan de Lanen en het onderwijs omvatte de vakken a-i en l. Hij is in 1902 vertrokken en werd op 1 nov. 1902 opgevolgd door P.J. Küster, die op 1 sept. 1907 vertrok. Hij werd toen opgevolgd door A.C. Jacobs. Sedert 1909 was dit een school voor gewoon lager onderwijs. Op 15 dec. 1913 vertrok A.C. Jacobs en werd opgevolgd door J.W. Koekkoek. Deze is op 13 jan. 1935 op 51-jarige leeftijd overleden.

Omstreeks april 1935 werd J.H. Baalman, sedert 1 april 1913 onderwijzer aan deze school, aangesteld als hoofd. Begin nov. 1941 werd het schoolgebouw getroffen door een Engelse bom, die de school en enkele omliggende huizen verwoestte. Er waren 13 doden, waaronder mevr. Baalman met 6 kinderen; de heer Baalman en de oudste zoon raakten gewond. De lessen werden nadien op verschillende plaatsen gegeven, tot 1950. Op 14 dec. 1950 werd aan de Schritsen een nieuw gebouw voor deze RK-jongensschool geopend. Eind dec. 1950 nam J.H. Baalman afscheid van deze school. Hij werd op 1 jan. 1951 opgevolgd door M.B. Hoffer, onderwijzer te Leeuwarden. In 1955 vertrok hij naar Helpman in Groningen. Hij werd toen opgevolgd door Chr. Hofstede, onderwijzer te Leeuwarden.

RK-ULO (meisjes)

In 1909 werd in Harlingen, vanwege het St. Luciagesticht te Rotterdam, een RK-school voor ULO, alleen voor meisjes, opgericht. Als hoofd werd toen mej. J.G. van Werkhoven benoemd, die op 1 sept. 1916 naar Amsterdam vertrok. Zij werd in dat jaar opgevolgd door mej. M. Berbee.

Hogere Burger School

Op 1 mei 1865 werd te Harlingen een HBS met 4-jarige cursus geopend en op 1 sept. 1865 een Burgeravondschool met een 2-jarige cursus (van 1 sept. - 1 mei).^a P.J. Alberts werd op 1 sept. 1865, bij het begin van het nieuwe cursusjaar, aangesteld als directeur. Dr. J.L. Hoorweg werd toen directeur van de avondschool. Op 5 sept. 1928 werd het gebouw van de HBS aan de Stationsweg geopend, ter vervanging van het gebouw aan de Zuiderhaven. In 1954 was R.J. van Arum directeur van de Rijks-HBS te Harlingen.

Christelijk Nationaal Onderwijs

Op 1 okt. 1868 werd, vanwege de *Vereeniging voor Chr. Nationaal Onderwijs*, hier een niet-gesubsidieerde bijzondere school voor MULO-onderwijs (vakken a-i, k, l en o) geopend. Als hoofd werd toen P.F. van Slijpe benoemd, die in 1876 vertrok. In 1877 werd Willem Hendrik Verlaan hoofd van deze school. Hij vertrok op 27 maart 1885 naar Aalten. In april 1885 werd Johannes Hendricus Bodegraven, onderwijzer te Den Haag, benoemd als hoofd. Hij werd in 1889 oneervol ontslagen, terwijl Gedeputeerde Staten hem in maart 1889 de bevoegdheid tot het geven van onderwijs ontnamen. In 1889 werd hij opgevolgd door Florus Lettinga. Deze school werd op 1 april 1897 opgeheven.

Hervormde school

In hetzelfde gebouw werd, vanwege de op 5 maart 1897 opgerichte *Vereeniging tot oprichting en instandhouding van een Christelijke school voor LO en MULO*, op 5 juli 1897 een hervormde school geopend met twee lokalen. De school stond aan de Voorstraat en het onderwijs omvatte de vakken a-i, k, l en n. Van 5 juli 1897 tot 1 okt. 1907 was Willem Hendrikus Rietveld hoofd van deze school. Op 1 nov. 1907 werd hij opgevolgd door J.B. Bakker. In de loop der tijd was de school van twee naar vier lokalen gegroeid en in 1913 vond er weer een uitbreiding plaats. In 1911 werd Beert Lont Rz., reeds onderwijzer aan deze school, benoemd tot hoofd. Hij ging later met pensioen en is op 13 april 1938 op 74-jarige leeftijd overleden.

In 1922 werd het een school voor gewoon lager onderwijs (vakken a-k). De *Vereeniging tot oprichting en instandhouding van een Christelijke school voor LO en ULO* bouwde in 1926 aan de Rozengracht een geheel nieuwe school, die op 15 febr. 1927 in gebruik kon worden genomen: de Julianaschool. (Ook de Wilhelminaschool voor ULO werd in dit gebouw ondergebracht.) In 1922 was P. de la Ferté hoofd van deze school geworden. In nov. 1931

---

^a Leeuwarder Courant 10 maart 1865.

werd G. Hoekstra, onderwijzer te Leeuwarden, tijdelijk hoofd van de Julianaschool, wegens ziekte van De la Ferté. In mei 1952 ging De la Ferté met pensioen en werd toen opgevolgd door L. van der Kooij, hoofd van de chr. school te Hoogkerk.

De school werd toen te klein en in het ontruimde Distributiekantoor aan de Lanen vonden na de oorlog ruimte. Het werd in 1951 herschapen in een school: de Willem Lodewijkschool. In 1951 werd Joh. Godhelp, van West-Terschelling, aangesteld als hoofd van deze school. In 1953 werd een nieuwe school gesticht bij de RK-begraafplaats; op 29 aug. 1953 werd de school geopend. Beide scholen waren scholen voor CVO.

Ambachtsschool

In Harlingen was ook een ambachtsschool of lagere technische school. In 1954 werd A. Prins uit Rotterdam benoemd als hoofd van deze school.

Joodse school

Op 8 mei 1786 was Benjamin Wolk schoolmeester in de *Joodsche school* te Harlingen.^a

In 1851 was er in Harlingen nog een Israelitische school. Deze school werd gesubsidieerd door 't Nut en de provincie. Sedert ca. 1876 werd deze school niet meer vermeld in de gemeenteverslagen.

Op 4 mei 1862 werd te Harlingen een Israelitische school geopend door de Israelitische gemeente alhier. De school werd bijna geheel uit eigen middelen gesticht.^b

---

a Harlingen V52, f. 67.

b *Leeuwarder Courant* 6 mei 1862.